Asiantuntijalausunto ympäristövaliokunnalle: jätteenkäsittely ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain liitteen 1 muuttamisesta (HE 102/2018 vp)

Asiantuntijalausunto

Erilliskerätyn biojätteen ja muun orgaanisen jätteen biologinen käsittely tulee lisääntymään Suomessa lähivuosina selvästi jäte-, ilmasto-, energia- ja maatalouspoliittisista tavoitteista.

Kansallinen velvoite YVA:sta voi hidastaa orgaanisten ainesten kiertotalouteen siirtymistä, hidastaa investointien toteutumista ja pahimmillaan ohjata materiaalivirtoja muualla hyödynnettäväksi.

Pakollista YVA-menettelyä tulee vaatia vain samoille hankkeille kuin direktiivissä. Jätteen biologisen käsittelyn kansallisista laajennuksista tulee luopua ja niiden tarpeellisuutta tulee tarkastella säännöllisesti. Koska jätedirektiivi asettaa useita tavoitteita ja velvoitteita biojätteen hyödyntämiselle, tulee ympäristösuojelulainsäädännön kokonaisuuden osaltaan edistää tavoitteiden toteutumista.

1. Jätteen biologinen käsittely

Hankkeet, joihin sovelletaan ympäristövaikutusten arviointia (YVA), on lueteltu YVA-lain liitteessä 1. Ehdotetulla lakimuutoksella uudistetaan liitettä, eli säädetään hankkeista, joiden vaikutukset on tarkasteltava jatkossakin YVA:lla. Esityksen tavoitteena on hankeluettelon ajantasaistaminen, sisällön selkeyttäminen sekä yhdenmukaistaminen mahdollisimman pitkälle YVA- direktiivin liitteenä olevan hankeluettelon kanssa, kuitenkin ottaen huomioon Suomen ympäristön erityispiirteet. **Hankeluettelossa ehdotetaan säilytettäväksi kansallisia laajennuksia YVA-direktiivin vaatimustasoon verrattuna esimerkiksi jätteenkäsittelyssä.**

Laitosten sijoittumista, toimintaa ja ympäristövaikutuksia säännellään kaavoituksen, YVA:n ja ympäristöluvituksen kokonaisuudella. Menettelyillä varmistetaan, että hankkeet ovat soveltuvia ehdotettuun kohteeseen ja niiden ympäristövaikutukset ja riskit ovat hallinnassa. Tässä kokonaisuudessa on oleellista miettiä viranomaisresurssin oikeanlaista kohdistamista.

Lakimuutoksella tulee varmistaa, että ns. kansallinen-YVA tulee laadittavaksi vain sellaisista hankkeista, joiden kohdalla arviointi pystyy lain tavoitteiden mukaisesti aidosti vähentämään tai kokonaan estämään hankkeen haitallisia ympäristövaikutuksia. Kansallisina laajennuksina säilytettävillä hankkeilla tulee lisäksi olla sellaisia vaikutuksia, että ne ovat merkityksellisiä Suomen ympäristön erityispiirteiden kannalta. **Koska**

jätteenkäsittelyn hankkeet ovat yleisin vireille tuleva YVA-hanketyyppi, tulee niiden kohdalla kansallisen laajennuksen tarpeet olla hyvin perusteltuja.

=> EU:n YVA-direktiivin vaatimustason ylittävistä, rutiininomaisista YVA-menettelyistä luopuminen etenkin tapauksissa, jossa hankkeelle ei ole tosiasiallisesti vaihtoehtoisia sijoittumiskohteita, vapauttaisi resursseja laajamittaisten lupa-asioiden käsittelyyn.

Biologiset käsittelylaitokset

Nykyisessä YVA-laissa pakollisen YVA-menettelyn piirissä ovat ei-vaarallisen (ns. tavanomaisen) jätteen biologiset käsittelylaitokset (kompostointi, mädätys, biokaasutus), jotka on mitoitettu vähintään 20 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle. Tämä kansallinen laajennus tehtiin vanhaan YVA-asetukseen vuonna 1999. **EU:n YVA-direktiivi ei velvoita tarkastelemaan biologisia käsittelylaitoksia ympäristövaikutusten arvioinnilla**. Direktiivissä YVA vaaditaan jätteen loppukäsittelytoimilta, mutta Suomessa myös hyödyntämiseltä. YM:n tilaamassa taustamuistiossa[1] jätteen loppukäsittelyä ja hyödyntämistä koskevan erottelun merkitykseen on kiinnitetty huomiota, mutta valitettavasti eroa ei ole nyt ehdotettu toteutettavaksi lakimuutoksella.

Huomionarvoista on, että jätehuollon kenttä ja menetelmät ovat muuttuneet merkittävästi vuoden 1999 jälkeen. Loppukäsittelystä (kaatopaikka) on siirrytty hyödyntämiseen ja edellisiä koskevat termit on sittemmin määritelty myös unionin jätelainsäädännössä. Vuonna 1999 jätteen biologinen käsittely tarkoitti lähinnä aumakompostointia taivasalla ja isompien jätevedenpuhdistamoiden yhteydessä olleita biokaasulaitoksia. Nykyhetkellä erilliskerätty biojäte ja muut orgaaniset aineet käsitellään kompostointi- ja biokaasutuslaitoksissa, jotka tuottavat biokaasua, ravinteita ja maanparannusaineita. Näiden laitosten päästöjä säännellään joko kansallisilla tai nk. direktiivi-tason ympäristöluvilla.

Jätteenkäsittelyn BAT-päätelmät viedään ympäristölupiin seuraavan neljän vuoden kuluessa

Jätteen biologisen käsittelyn osalta on otettava huomioon, että jätteenkäsittelyn parasta käyttökelpoistatekniikkaa (BAT) koskevat päätelmät julkaistiin elokuussa 2018. Päätelmissä annettavat päästörajat viedään täytäntöön kaikissa nk. direktiivikokoluokan laitoksissa seuraavan neljän vuoden kuluessa. **BAT-päätelmien päästöjä koskevat tiukat raja-arvot säätelevät kaikkia jätteen biologisen käsittelyn kannalta merkityksellisiä päästöjä** (metaanipäästöjä, mikrobipäästöjä, pölyä ja myös kansalaisten usein ongelmallisiksi kokemia ajoittaisia hajupäästöjä).

[1] Kauppila, J. ja Kokkonen, S. YVA-menettelyn soveltaminen jätetoimintoihin. Muistio ympäristöministeriölle. Suomen ympäristökeskus 18.8.2016

Kansalliseen laajennukseen ei perustetta

Käsillä olevassa lakiehdotuksessa biologinen käsittely ehdotetaan säilytettäväksi YVA-velvollisena hankkeena. Rajaa, jolloin hankkeen vaikutukset pitää tarkastella YVA:lla, ehdotetaan kuitenkin **nostettavan 20 000 tonnin vuotuisesta jätemäärästä 35 000 tonniin per vuosi.** Ehdotus tarkoittaa sitä, että kansallinen laajennus säilytettäisiin, mutta kapasiteettiraja nousisi nk. direktiivilaitostasolle. Direktiivilaitoksia koskevat aiemmin mainitut BAT-päästöraja-arvot.

Ehdotus kynnysrajan nostamisesta on perusteltu ja se yhtenäistää YVA-menettelyn direktiivilaitosten luvitukseen. YVA-rajaa ei ole muutettu kahteenkymmeneen vuoteen, vaikka jätteenkäsittelyssä on samalla aikavälillä tapahtunut merkittävä murros kaatopaikoilta jätteen hyödyntämiseen. **Lakimuutoksessa olisi kuitenkin ollut täysin perusteltua poistaa ei-vaarallisen jätteen biologisen käsittelyn YVA-velvoite kokonaan.**

Ei-vaarallisen jätteen (nk. tavanomainen jäte) biologisen käsittelyn ympäristövaikutuksia hallitaan aina ympäristöluvilla ja sijoitukseen liittyvät kysymykset tulevat tarkasteluun vähintään kaavamenettelyissä. Nyt ehdotetun uuden YVA-rajan (35 000 t/a) mukaisten hankkeiden päästöjä säädellään jatkossa myös uusilla BAT-päästöraja-arvoilla. **YVA:n merkitys jää näiden hankkeiden kohdalla kaavoituksen ja BAT-päätelmiä soveltavan ympäristölupamenettelyn ohessa vähäiseksi, rutiininomaiseksi ja tarpeettomasti toiminnanharjoittajia ja ympäristöhallintoa kuormittavaksi.**

Suomessa voidaan lisäksi toteuttaa hankeluettelossa mainittujen hankkeiden lisäksi arviointimenettely yksittäistapauksessa tehtävän päätöksenteon perusteella. Tarvittaessa kattavampi yleisön osallistuminen ja tarkempi ympäristövaikutusten arviointi **olisikin aina mahdollista toteuttaa myös nk. harkinnanvaraisen YVA-menettelyn puitteissa.**

=> Jätteen biologisen käsittelyn kansalliseen YVA-laajennukseen ei näin ollen ole enää riittäviä perusteita. Jätteenkäsittelyn toimintaympäristö on muuttunut ja biologinen käsittely on kehittynyt merkittävästi vuodesta 1999.

Muilta osin kannatamme ehdotettuja muutoksia, jotka koskevat jätteiden käsittelyä. Selventävä muutos fysikaalis-kemiallisesta käsittelystä YVA-direktiivin hankeluettelon mukaiseen kemialliseen käsittelyyn, on erittäin tarpeellinen.

Lisätietoja: Asiantuntija Katja Moliis, 0505255762, katja.moliis@ytpliitto.fi

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry on ympäristöalalla toimivien yritysten elinkeinopoliittinen edunvalvontajärjestö, joka edistää yritysmyönteistä ja markkinatalouteen perustuvaa toimintaympäristöä sekä vahvistaa alan yritysten kilpailukykyä. Tavoitteena on kiertotalous, jossa suomalaiset yritykset menestyvät ja voivat kasvaa edelläkävijöiksi.